

THOMAS PAINE
Sağduyu

ÇEVİRİ: AKIN EMRE PİLGİR

THOMAS PAINE
SAĞDUYU

Can Klasik

Sağduyu, Thomas Paine

İngilizce aslından çeviren: Akın Emre Pilgir

Common Sense

İlk baskı: 1776

Bu çeviriye kaynak alınan basım: *Common Sense and Other Writings*, Barnes & Noble Classics Series, 2012

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ekim 2023, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Cansu Varol İzmirli

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Taha Düzler

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Cevizlik Mah. Hüsreviye Sk. Erşen İş Hanı No:15 Kat:3-38

Bakırköy-İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-6206-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

THOMAS PAINE
SAĞDUYU

DÜŞÜNCE

İngilizce aslından çeviren

Akın Emre Pilgir

♥can

THOMAS PAINE, 1737'de Norfolk İngiltere'de doğdu. Babası Quaker, annesi Anglikan inancına bağlıydı. Paine kısa sürelerle farklı işlerde çalıştı ancak hiçbirinde kalıcı olmadı. Son olarak vergi memuru oldu. Çok para kazanmıyor, kazandığını da kitaplara harcıyordu. İngiltere'deki yılları başarısızlıklarla doluydu. Biten iki evliliği oldu. 1772'de, zam talep ettiği sert bir metin yayımlayınca görevden alındı. Tam da umutsuzluğa kapıldığı günlerde Benjamin Franklin'le tanıştı ve onun önerisiyle çalışıp para kazanmak üzere Amerika'ya gitti. Bağlantıları sayesinde *Pennsylvania Magazine*'in kurulması ve yayın yönetiminde görev aldı. Dergide çalışırken bir yandan kölelik ve Amerikan kolonileri üzerine dikkat çeken makaleler yayımladı. *Sağduyu*'yla yalnızca Amerika'da değil dünyada tanınır oldu. Entelektüel anlamda köleliği sorgulatan metin, George Washington'a göre insanların düşüncelerinde hatırı sayılır değişim sağladığı için önemliydi.

AKIN EMRE PİLGİR, 1987'de Denizli'de doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktora eğitimine devam eden Pilgir, serbest tercüman olarak çalışıyor. Zygmunt Baumann kitaplarının yanı sıra Paul D'Amato, Nicolas Whapshott, Peter Frase, Immanuel Ness, Charlie English, James C. Scott gibi yazarların kitaplarını Türkçeye çevirmiştir.

Amerika'nın Sakinlerine Hitaben,
Aşağıdaki İlginç Konular Üzerine:

İngiliz Anayasası üzerine yapılan kısa yorumlarla birlikte,
genel olarak yönetimin kökenleri ve tasarımı üzerine.

Monarşi ve kalıtsal veraset üzerine.

Amerika'daki mevcut durumla ilgili düşünceler.

Bazı muhtelif tefekkürlerle Amerika'nın mevcut becerisi
üzerine.

Eserin bütününe birkaç ek bölümün ilave edildiği yeni bas-
kısı. Ek bir bölümle adına Quaker denen ahaliye hitap eden
bir metin eklenmiştir.

İnsan Gökleri yaratandan veya
Tercihlerini ve sağduyusunu takdir eden şeylerden başka
hiçbir Efendi tanımaz.

Thomson.¹

1. James Thomson'ın 1736'da kaleme aldığı "Liberty, A Poem" dan (Özgürlük, Bir Şiir). Thomson aynı zamanda "Rule, Britannia!"nın sözlerinin de yazarıydı. (Ç.N.)

SAĞDUYU

Giriş

Belki ilerleyen sayfalarda yer alan duygu ve düşünceler, henüz onlara genel bir lütuf kazandıracak kadar revaçta olmayabilir; uzun süre bir şeyin *yanlış* olmadığını düşünme alışkanlığı ona yüzeysel bir *doğruluk* görüntüsü verir ve ilk başta, gelenek savunuculuğuyla dehşetli bir feryadın yükselmesine yol açar. Fakat kopan kargaşa kısa sürede yatıştır. Zaman, akla kıyasla daha fazla kişiyi saflarına katar.

Gücün uzun süre ve şiddetli bir şekilde kötüye kullanılması, genelde onun doğruluğunu sorgulamanın aracı olduğundan (acı çekenler sorgulamaya dahil olmak üzere kışkırtılmamış olsalardı akla dahi gelemeyecek meselelerde de) İngiltere kralı *kendi hesabına, onların* dediği şeyde parlamentoyu desteklemeyi üstlendiği ve bu ülkenin iyi insanları bu ikisi tarafından ağır bir şekilde ezildiği için, ikisinin de asılsız iddialarını sorgulama ve haksızca iktidarı gasp etmelerini eşit derecede reddetme konusunda su götürmez bir ayrıcalığı vardır.

Aşağıdaki sayfalarda yazar, aramızda kişisel olan her şeyden titizlikle kaçınmıştır. Bundan dolayı bireysel övgüler ve kınamalar bu yazının parçası değildir. Bilge ve kıymetli kişilerin, bir risalenin zaferine ihtiyacı yoktur; yersiz veya hasmane düşünceleri olanlar, saf değiştirme-

leri için gereğinden fazla zahmette bulunulmadığında kendileri olmaktan çıkacaklardır.

Amerika'nın davası büyük ölçüde tüm insanlığın davasıdır. Yerel değil evrensel olan, tüm insanlık âşıklarının ilkelerinin etkilendiği ve gerçekleşmeleri halinde etkilenmelerini ilgilendiren birçok koşul ortaya çıkmaktadır ve çıkacaktır. Bir ülkeyi, ateş ve kılıçla harabeye çevirmek,¹ tüm insanlığın doğal haklarına savaş açmak ve savunucularını yeryüzünden söküp atmak, doğanın kendisine hissetme gücünü verdiği her insanın kaygısıdır; nitekim bu cemiyetin ortak tenkitleri ne olursa olsun yaratıcı türde bir kaygıdır.

NOT (Üçüncü basımın giriş kısmına ek metin): Bu yeni baskının yayını (gerekli görülmesi halinde) Bağımsızlık Doktrini'ni çürütmeye dönük her tür girişimi dik-kate alan bir bakışla ertelenmiştir. Henüz ortalıkta hiçbir yanıt görülmediği için bundan sonra da görülmeyeceği farz edilmektedir. Kamuoyuna böyle bir performans sunmak için icap eden zaman büyük ölçüde geçmiştir.

Bu yapıtın yazarının kim olduğu, kamuoyu açısından tamamen lüzumsuz bir bilgidir çünkü ilgi konusu nesne *insan* değil, *doktrinin kendisidir*. Ancak hiçbir cemiyetle bağının olmadığını ve kamusal veya özel hiçbir etkinin altında hareket etmediğini, aksine aklın ve ilkelere tesiri altında olduğunu söylemek gereksiz olmayacaktır.

Philadelphia, 14 Şubat 1776

1. "Mısır'ı destekleyenler öldürülecek, Mısır'ın övündüğü ordu çökecek, Mingol'dan Asvan'a dek kılıçtan geçirilecekler." Eski Ahit, "Hezekiel", 30: 6-8. (Ç.N.)

İngiliz Anayasası üzerine yapılan kısa yorumlarla birlikte, genel olarak yönetimin kökenleri ve tasarımı üzerine

Bazı yazarlar toplumla yönetimi birbirine öyle karıştırmışlardır ki ikisi arasında ya çok az fark bırakırlar ya da hiç bırakmazlar; oysa ikisi farklı olmakla kalmayıp farklı kökenlere de sahiptirler. Toplumunu yaratan ihtiyaçlarımız, yönetimi yaratansa kötülüklerimizdir; ilki mutluluğumuza duygusal yakınlıklarımızı birleştirerek *pozitif bir şekilde*, ikincisi ise ahlaki kusurlarımızı kısıtlayarak *negatif bir şekilde* katkıda bulunur. Biri ilişkiler kurmayı teşvik ederken diğeri ayrımlar yaratır. İlki hami, ikincisi ise cezalandırıcıdır.

Toplum her haliyle bir nimettir, ama devlet en iyi halinde bile zorunlu bir kötülükten başka bir şey değildir, en kötü halindeyse katlanılmaz bir kötülüktür, çünkü acı çektiğimizde veya bir *devlet* tarafından, *devletin olmadığı* bir ülkede başımıza gelmesini bekleyebileceğimiz sefaletlere maruz bırakıldığımızda, bize acı veren araçları kendi ellerimizle yarattığımızı düşünmek başımıza gelen faciayı daha da artırır. Tıpkı bir elbise gibi, devlet kaybedilmiş masumiyetin nişanesidir; kralların sarayları, cennetin çardaklarının yıkıntıları üzerine inşa edilir. Çünkü bilincin dürtüleri açık ve yeknesak olup onlara karşı konulmadan itaat edilseydi insanlar başka hiçbir yasa koyucuya ihtiyaç duymazdı; fakat hal böyle olmadığından insan mülkiyetinin bir kısmını, geri kalanını koruma araçlarını yaratmak üzere terk etmeyi zorunlu görür ve diğerk her olayda, kendisine iki kötülükten daha az kötü olanını seçmesini salık veren ihtiyatın aynısı, onu bunu yapmaya sevk eder. Bu sebeple güvenlik devletin gerçek tasarımı ve amacı olduğundan karşımıza, bize bunu en az maliyetle ve en fazla kazançla garanti etme ih-

timalinin en yüksek olduğu *form* hangisiyse onun yeğleneceği gibi su götürmez bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Devletin tasarımı ve gayesine ilişkin net ve berrak bir fikre varmak için, yeryüzünün tecrit edilmiş bir bölümüne, geri kalanından kopuk bir bölgesine yerleşmiş az sayıda insan olduğunu varsayalım; bu durumda bu insanlar, herhangi bir ülkenin veya dünyanın ilk sakinlerini temsil edeceklerdir. Bu doğal hürriyet halinde, toplum onların ilk düşüncesi olacaktır. İlaveten onu bin ayrı saik harekete geçirecektir; tek bir insanın gücü ihtiyaçlarına denk olmaktan öyle uzaktır ve zihni sürekli yalnız kalma-ya öyle uygunsuzdur ki, kısa süre içinde kendisiyle aynı şeye ihtiyaç duyan başka birinin yardımını ve desteğini aramaya mecbur kalır. Dört-beş kişi birleştiğinde yabani bir yerin ortasında kabul edilebilir bir ikametgâh kurabilirler ama *tek başına* insan ortalama bir yaşam süresini emek sarf edip hiçbir şey başaramadan, ağacı kestiğinde kütüğü kaldıramadığı gibi, kaldırdıktan sonra onu dikemez de, bu esnada açlık onu çalışmaktan alıkoyar ve her farklı ihtiyaç onu farklı bir yöne çağırır. Hastalık, hatta talihsizlikler bile ölüm demektir; çünkü ikisi de ölümcül olmasa da ikisi de onu yaşamaktan alıkoyacak ve ölmekten çok sürüneceğini söyleyebileceğimiz bir hale indirgeyecektir.

Dolayısıyla gereksinim, insanı yere çeken bir güç gibi, dünyaya yeni varmış göçmenlerimizi kısa sürede bir toplum çatısı altında birleştirecek, karşılıklı nimetleri yasaların ve devletin zorunluluklarını hükümsüz kılıp gereksiz hale getirirken, birbirlerine mükemmel derecede adil davranmaya devam edeceklerdir; fakat kötülüklerin sirayet edemeyeceği tek yer cennet olduğundan, kaçınılmaz olarak, onları ortak bir davada birleştirmiş göçün ilk zorluklarının üstesinden geldikleri oranda, görevlerini ve birbirlerine duydukları bağları gevşetmeye

başlayacaklardır ve bu ihmalkârlık, ahlaki değerlerin yokluğunu dolduracak bir devlet biçiminin tesis edilme ihtiyacına işaret edecektir.

Münasip bir ağaç onlara, dallarının altında tüm koloninin kamusal meseleleri tartışmak üzere toplanabileceği bir devlet binası sunacaktır. Çok büyük olasılıkla ilk kanunları, sadece NİZAM başlığıyla konacak ve halkın gözünde itibarsızlaşma haricinde hiçbir cezayla dayatılmayacaktır. Bu ilk parlamentoda her insan, doğal hakıyla, bir koltuk sahibi olacaktır.

Fakat koloni kalabalıklaştıkça kamusal meseleler de benzer şekilde çoğalacak ve fertlerinin yayılmış olabileceği mesafe, sayıları küçükken, yaşam alanları yakinken ve kamusal meseleler az sayıda önemsiz şeyden oluşurken olduğu gibi hepsinin her vesilede aynı yerde toplanmasını aşırı külfetli hale getirecektir. Bu durum, yasama rolünü, yapının tümü içinden seçilen, sözüm ona onları atayan kişilerle aynı meseleleri dert edinen ve sanki tüm yapı orada mevcutmuş gibi hareket edecek, belli sayıda kişinin yönetimine bırakmaya rıza göstermenin kolay ve elverişli olacağına işaret edecektir. Koloninin çoğalmaya devam etmesi halinde, temsilcilerin sayısını artırmak zorunlu hale gelecektir ve koloninin her parçasının çıkarıyla ilgilenmek mümkün olabilsin diye bütünü elverişli parçalara ayırmanın en iyi yöntem olduğu görülecek ve her parça kendine uygun sayıda temsilci yollayacaktır. *Seçilenler* hiçbir zaman kendi başlarına *seçenlerden* ayrı bir çıkar grubu oluşturamazlar diye ihtiyatlı tutum, seçimlerin sık yapılmasının uygun olduğunu belirtecektir. Çünkü *seçilenler* bu yöntemle birkaç ayda bir *seçen* kişilerin oluşturduğu genel yapıya geri döndükçe ve aralarına tekrar karıştıkça, halka duydukları sadakat, iktidarı kendilerine yontmama yönündeki ihtiyatlı düşünceyle güvence altına alınacaktır. Dahası bu sık değiş tokuşlar topluluğun her parçasında ortak bir çıkar yerleştirdikçe,

birbirlerine doğal ve karşılıklı bir şekilde destek olacaklardır ve bu hal (kralın anlamsız ismine değil) *yönetimin gücü ve yönetilenlerin mutluluğuna* bağlıdır.

İşte devletin kökeni ve doğumu bu şekildedir; ahlaki erdemin dünyayı yönetme becerisinden yoksun olmasının gerekli kıldığı bir biçim. Demek ki özgürlük ve güvenlik burada da devletin tasarımı ve gayesidir. Nitekim gözlerimiz gösterilerle ne kadar kamaşsa da kulaklarımız seslerle ne kadar kandırılrsa da önyargılar irademizi ne kadar çarpıtsa da yahut çıkar idrakimizi ne kadar karartsa da doğanın ve aklın sade sesi, bu doğru diyecektir.

Devletin formuna dair fikrimi, doğada bulunan ve hiçbir sanatın tersyüz edemeyeceği bir ilkedен alıyorum, o da şudur: Bir şey ne kadar basitse, düzeni bozulmaya o kadar az yatkın olur ve bozulduğunda da tamir etmesi o kadar kolay olur ve bu düsturdan hareketle, İngiltere'nin öve öve bitirilemeyen anayasası üzerine birkaç yorumda bulunayım. Tesis edildiği karanlık ve alçakça zamanlar için asil sayıldığı kabul edilebilir. Dünyanın zorbalıkla istila edildiği dönemde, ondan uzak durmanın en ufak yolu şanlı bir kurtuluştur. Fakat bu anayasanın kusurlu olduğu, sarsıntılara meyilli olduğu ve vaat edermiş gibi görüldüğü şeyleri gerçekleştirmekten yoksun olduğu kolayca gözler önüne serilebilir.

Mutlak yönetimler (insan doğasının yüz kararları olsalar da) beraberinde basit olmak gibi bir avantaj taşırlar; insanlar acı çekiyorlarsa çektikleri acının nereden kaynaklandığını bilirler, çözümünü de aynı şekilde bilirler; sebepler ve çarelerin çeşitliliğiyle allak bullak olmazlar. Fakat İngiltere'nin anayasası öyle karmaşık ki, ulus yıllarca hangi kısmın sorunlu olduğunu keşfetme imkânı bulamadan acı çekebilir, kimileri bir yeri kimileriye başka bir yeri gösterebilir ve her siyasi hekim farklı bir ilaç tavsiye edebilir.

Yerel veya uzun süredir var olan önyargıları aşmanın zor olduğunu biliyorum, lakin İngiliz Anayasası'nı oluşturan parçaları inceleme zahmetine gireceksek bunların içine birtakım yeni cumhuriyetçi materyallerin katıldığı, iki kadim tiranlığın temel kalıntıları olduğunu görmek lazım.

Birincisi – Kralın şahsında monarşik tiranlığın kalıntıları.

İkincisi – Lordlar Kamarası'na mensup kişilerin şahsında aristokratik tiranlığın kalıntıları.

Üçüncüsü – İngiltere'nin özgürlüğünün onların erdemlerine bağlı olduğu avam tabakasındakilerin şahsında yeni cumhuriyetçi materyaller.

İlk ikisi kalıtsal olduğundan halktan bağımsızdır; bu nedenle *anayasal anlamda* devletin özgürlüğüne hiçbir katkıları yoktur.

İngiltere Anayasası'nın, birbirini karşılıklı olarak *kontrol eden* üç gücün *birleşmesi* olduğunu söylemek gülünçtür; ya sözcüklerin hiçbir anlamı yoktur ya da düpedüz çelişkilidirler.

Halk tabakasının kral üzerinde bir kontrol unsuru olduğunu söylemek, iki şeyi varsayar:

Birincisi – Kralın göz kulak olunmadan bırakılacak kadar güvenilmediği veya başka bir deyişle mutlak iktidara duyulan arzusunun monarşinin doğal bir hastalığı olduğu.

İkincisi – Avam tabakasının bu amaçla atanmasıyla ya taçtan daha bilge olduğu ya da daha fazla güveni hak ettiği.

Fakat avam tabakasına desteğini çekme yoluyla kralı kontrol etme gücü veren anayasanın aynısı arkasından krala, halkın başka taslaklarını reddetme yetkisiyle onları kontrol etme gücü verdiği için, yine kralın, yukarıda kendisinden daha bilge olduğu varsayılan kişilerden daha bilge olduğu varsayılmaktadır. Tam bir saçmalık!

Aydınlanma Çağı'nın büyük düşünürlerinden Thomas Paine, başta imzasız yayımladığı ve **Sağduyu** adını verdiği kitabıyla Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin hazırlanmasına önyak olur ve tarihe adını yazdırır. Kısa ve çarpıcı bu metin Amerikan tarihinin en çok basılan ve okunan eserleri arasındadır.

Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na son veren metin olarak anılan bu küçük kitap iki temel fikrin üzerinde durur: Amerika'nın İngiltere'den bağımsızlaşması ve demokratik bir cumhuriyet kurulmasının gerekliliği. Meydanlarda, buluşma yerlerinde halkın yüksek sesle okuduğu **Sağduyu**, George Washington'ın da takdirini kazanır ve İngiliz ordusu ablukaya alındığında kitapçık askerlere dağıtılarak okutulur. Paine'in, siyasetle hiçbir ilgisi olmayan okurun bile bağlantı kurabileceği bir üslupla kaleme aldığı **Sağduyu**, bağımsızlık kavramını entelektüel çerçevede ele alan ilk metinlerden biri olarak sınıflandırılır.

#kısaklasikler #amerikanklasikleri #bağımsızlık #sömürgecilik #halk
#siyaset #tarih

Kapak illüstrasyonu: Taha Düzler

 can

 canyayinlari.com | f | | canyayinlari

düşünce

ISBN: 978-975-07-6206-2

9 789750 762062